

13.09. – 12.10.2014

Centrum Kultury ZAMEK w Poznaniu

Wystawa „Oko pamięci” to pierwsza w Polsce prezentacja dokonań duetu artystów Horsta Hoheisela i Andreeasa Knitza. Twórcy działają razem od dwudziestu lat, a w swoich dziełach podejmują w sposób niekonwencjonalny tematykę upamiętniania. Znani są jako autorzy realizacji, które upamiętniają ofiary zbrodni nazistowskiej Trzeciej Rzeszy Niemieckiej.

Ich prace określane są mianem „kontrpomników”, jako że nie są to typowe pomniki, ale obiekty architektoniczne lub przestrzenne oraz instalacje bardzo silnie osadzone w kontekście historycznym i społecznym miejsca, gdzie powstają.

Również na wystawę w Poznaniu artyści przygotowali dzieło wyjątkowe i możliwe do realizacji wyłącznie w tym miejscu. Odnieśli się do historii dwóch budynków: dawnej synagogi przerobionej przez nazistów na pływalnię oraz kaplicy dawnego zamku cesarskiego, zniszczonej przez nazistów i przerobionej na gabinet dla Adolfa Hitlera. Hitlerowcy zaplanowali gabinet swego wodza w miejscu sakralnym, aby symbolicznie spotęgować jego władzę. Zaś zmieniając synagogę w pływalnię, dokonali aktu zbeszczeszczenia żydowskiej świątyni. Hoheisel i Knitz zdemontowali elementy wyposażenia basenu i przenieśli je do dawnego gabinetu Hitlera. W ten sposób dokonali symbolicznego gestu profanacji i desakralizacji tej przestrzeni władzy. Zarazem, przypominając o zbeszczeszczeniu synagogi, raz jeszcze przywrócili pamięć o zbrodniach Holokaustu.

Oprócz opisanej pracy site-specific, mieszczącej się w Sali Kominkowej, na wystawie w Centrum Kultury ZAMEK prezentowana jest dokumentacja fotograficzna wcześniejszych „kontrpomników” Hoheisela i Knitza, które zrealizowali w wielu miastach od Tel Avivu po Sao Paulo. A także rysunki Horsta Hoheisela i Rodrigo Yanesa. Ta część wystawy eksponowana jest w dawnych salach cesarskich.

Przed wieżą zegarową zamku zobaczyć można jeszcze jeden niekonwencjonalny „kontrpomnik” – mobilną betonową rzeźbę „szarego autobusu”. Powstał on w 2006 roku dla upamiętnienia ofiar nazistowskiej eutanazji w Niemczech i Europie. Rzeźbę wzorowano na pocztowych samochodach transportowych wykorzystywanych do kamuflażu. Autami tymi przewożono pacjentów chorych psychicznie do ośrodków eutanazyjnych. „Szary autobus” pomyślany jest jako „pojazd pamięci”, symbolizujący ofiary, sprawców i sam zbrodniczy czyn. Rzeźba zmienia lokalizacje, w 2008 roku stał przed Filharmonią Berlińską przy Tiergartenstrasse 4 w Berlinie, gdzie mieściła się centrala Akcji T4.

Dotychczas przebył pięć tysięcy kilometrów i prezentowany był w bardzo wielu miastach.

wybrane realizacje:

Zakładka do książki [Bonn 2013]

Zmielona historia – Crushed History [Weimar 1997-2003]

Rosnąć wraz z pamięcią – pomnik zniszczonej synagogi w Eberswalde (2012/2013)

Bramy Niemców [Berlin 1997]

Passaro Livre / Vogelfrei [São Paulo] Pomnik pomordowanych Żydów Europy [Berlin 1994/1995] (projekt)

Pomnik pomnika w Buchenwaldzie

Pomnik Szarych Autobusów (od 2007 roku)

Fontanna Aschrotta [Kassel 1985]

Horst Hoheisel

Niemiecki artysta urodził się w Poznaniu, w 1944 r. Choć studiował leśnictwo, był również słuchaczem Akademii Sztuk Pięknych w Monachium. Pracował jako asystent naukowy w Instytucie Lasów Tropikalnych Uniwersytetu w Getyndze, gdzie uzyskał stopień doktorski na podstawie pracy zajmującej się analizą ekologiczną lasów tropikalnych w Wenezueli.

W trakcie studiów na Akademii Sztuk Pięknych w Kassel, Hoheisel mieszkał jednocześnie wśród Indian Yanomani, którzy żyją nad Orinoko. Odbił również kilka wypraw na Saharę.

Przez ostatnie 20 lat twórczość Hoheisela skupiała się na upamiętnieniu ofiar nazizmu.

Wraz z Andreasem Knitzem opracowuje i realizuje pomniki w nowym kształcie, który określa się mianem „pomnika negatywnego” bądź „kontr-pomnika” (www.zermahlenegeschichte.de).

Stworzone przez niego symbole pamięci znaleźć można w przestrzeni publicznej i w plenerze, a także w zbiorach kilku muzeów na całym świecie, takich jak Museum of Modern Art i The Jewish Museum w Nowym Jorku, Yad Vashem w Jerozolimie, Jüdisches Museum, Deutsches Historisches Museum i Gedenkstätte Deutscher Widerstand w Berlinie, Staatliche Kunstsammlungen w Kassel, oraz innych).

Rysunki Horsta Hoheisela zostały pokazane po raz pierwszy w Museu Lasar Segall w Sao Paulo.

Horst mieszka i pracuje w Kassel, w Niemczech.

Andreas Knitz

Urodził się w 1963 r. w Ravensburgu. Otrzymawszy wykształcenie zawodowe stolarza, podjął studia dyplomowe z architektury na Gesamthochschule Kassel, które ukończył, broniąc pracę pod tytułem „Dynamika i mobilność w architekturze”. W latach 1993-2001 pracował jako architekt w Kassel, a w 2001 r. otworzył własne biuro, RAUMSTATION, w miejscowości Ravensburg-Berg.

Istotą jego pracy jako projektanta jest poszukiwanie niepowtarzalnej formy architektonicznej, która stanowiłaby nadającą się do zamieszkania lub użytkowania rzeźbę, generującą rozmaite doznania przestrzenne. Oprócz tego, od 1995 r. Knitz działa jako niezależny artysta, przy czym większość projektów realizuje we współpracy z Horstem Hoheiselem w ramach Team Hoheisel & Knitz. Razem brali udział w licznych wystawach, byli autorami wielu projektów, interwencji oraz artystycznych wypowiedzi, które dotyczyły sztuki upamiętniania oraz przemilczanej i tabuizowanej historii. Ich realizacje można było zobaczyć w Niemczech, Austrii, Stanach Zjednoczonych i Ameryce Łacińskiej. Ich celem jest tworzenie artystycznych wyrazów pamięci względem kwestii, które często pozostają tematem tabu: przeszłych dyktaturach, społecznych traumach i gwałtownych wydarzeniach. Andreas Knitz stara się działać niczym artystyczny katalizator wspomnień o zdarzeniach dawno już zapomnianych bądź wypartych.

W obszarze konceptualnym jego prace sytuują się w punktach stykowych osi historii, architektury, społeczeństwa i sztuki.

Wraz z Hoheiselem, Knitz prowadził seminaria i warsztaty dotyczące podejmowanych przez nich tematów na Uniwersytecie w Sao Paulo oraz Uniwersytecie Stanu Maryland w Baltimore, które towarzyszyły wystawom i wykładom. Jego intencją jest wydobyć z cienia historycznej świadomości indywidualną i zbiorową pamięć o historii wypartej i niekochanej, tak aby uznać ją wreszcie publicznie za część naszej historii, której nie trzeba będzie się już wypierać.

W tym celu, Knitz niezmiennie poszukuje nowych, niecodziennych lub też bardzo wyrazistych form – form historycznej samoświadomości, która zostanie przekazana następnym pokoleniom. Stąd też projekt zatytułowany „Pomnik Szarych Autobusów” jest projektem w ruchu i w czasie. Istotnym elementem intencji jego autorów jest utrzymanie tego pomnika w ruchu jak i rozbudzenie dynamicznego procesu wspominania i pamiętania. Będzie ona stanowić swoistą antytezę do statycznych i skończonych symboli pamięci znanych z naszego otoczenia.

Andreas Knitz mieszka i pracuje w Ravensburgu w południowych Niemczech.